

Koetoiminta ja käytäntö

Liite 20.10.2003 60. vuosikerta Numero 3 Sivu 5

Jalostus emolehmätilan työvälineenä

Seppo Niskanen, ProAgria Suomen
Kotieläinjalostusosuuskunta

Tehokkaan kotieläintuotannon lähtökohtana on hyvä eläinaines. Tuotannolle ja sen mahdollisuuksille asettaa kuitenkin rajat eläinten perimä. Perimän osuutta lopputulokseen, kasvuun ja kehitykseen, mitataan jalostusarvoilla. Ne ovat eläinvalinnassa tärkeä työväline jokaiselle karjanomistajalle.

Jalostus on eläinvalintaa. Parhaiden eläinten valinta pelkästään silmämääräisesti voi kuitenkin olla hankalaa. Ulkoasultaan parhaimmalta näyttävä eläin ei välttämättä ole periyttämiskyvyltään paras, sillä eläimen tuotokseen vaikuttavat luonnollisesti myös erilaiset ympäristötekijät. Jalostusarvoilla selvitetään, mikä osuus eläinten paremmuudesta tai huonommuudesta johtuu eläimen perimästä. Niiden laskennassa erotetaan tunnettujen ympäristötekijöiden ja perintötekijöiden vaikutus toisistaan. Ympäristötekijöistä karja, hoito ja ruokinta, emän ikä poikimahetkellä ja poikimakerta sekä poikimakuukausi vaikuttavat eniten kasvaviin eläimiin. Ympäristötekijät ja niiden vaikutukset eivät periydy. Sen sijaan jalostusarvo kertoo eläimen perinnöllisestä taustasta ja siitä, minkälaisia ominaisuuksia eläin periyttää jälkeläisilleen. Näin jalostusarvoja voidaan verrata myös tilojen välillä koko valtakunnassa. Ne auttavat paljon eläinvalinnassa ja kaupankäynnissä, sillä jalostusarvoilla eläimet laitetaan paremmuusjärjestykseen.

Kokonaisuus on ominaisuuksien summa

Valtakunnallista liharotujen jalostusta varten paino-, poikimis- ja rakennetiedot saadaan Suomen Kotieläinjalostusosuuskunnan emolehmätarkkailun kautta. Emolehmätarkkailun tarkoituksena on tuotannon kannattavuuden parantaminen eläinvalinnan avulla. Rotujen määrä maassamme on suuri verrattuna emolehmien määrään, joten rotuihimme on saatava ulkomailta vahvistusta keinosiemennyksillä ja alkionsirroilla. Emolehmätarkkailussa seurataan painoja, kasvuja ja poikimisia. Tarkkailussa punnitaan eläimen syntymäpaino, vieroituspaino 150–250 päivän iässä ja vuodenpaino 325–405 päivän iässä. Lisäksi kerätään tiedot poikimavaikeuksista ja vasikkakuolleisuudesta. Liharotujen järjestäytynyt rakennearvostelu on aloitettu lypsyrotujen tapaan äskettäin. Teurasominaisuuksille ei ole vielä jalostusarvoja käytettävissä, mutta kansallinen eläintunnistejärjestelmä toivottavasti mahdollistaa tulevaisuudessa myös teurastietojen hyväksikäytön.

Syntymäpaino kuvaa eläimen perimästä johtuvaa syntymäpainoa. Hyviin kasvuihin pyrittäessä myös syntymäpainot nousevat helposti. Sitä pitäisi kuitenkin rajoittaa, jotta poikimiset sujuisivat helposti ja vasikat olisivat elinvoimaisia. Silti eläinten tulisi kasvaa hyvin. Eri ominaisuuksista muodostetaan kokonaisjalostusarvo, jossa sonneilla on mukana syntymäpainoindeksi, 200 päivän painoindeksi ja vuodenpainoindeksi. Lehmien kokonaisjalostusarvossa on syntymäpainon lisäksi mukana vuodenpaino ja emo-ominaisuus. Se kuvaa eläimen maidontuotanto- ja hoitokykyä. Liharotuisen vasikan alkukasvuun vaikuttaa eniten emon maitomäärä. Se ratkaisee, miten hyvin vasikka pystyy hyödyntämään kasvukykynsä. Kasvuilla ja emo-ominaisuuksilla on kokonaisjalostusarvossa positiivinen, syntymäpainolla negatiivinen painokerroin. Tavoitteena on siis vasikan pieni syntymäpaino ja hyvä kasvu.

Sonni on karjan tärkein eläin

Emolehmä saa vuodessa keskimäärin yhden jälkeläisen. Astujasonni sen sijaan voi saada jopa yli 20 jälkeläistä yhdessä karjassa vuosittaisen työnsä perusteella. Karja voi kestää muutaman huonon lehmän, mutta huonoon sonniin ei ole varaa. Sonni vaikuttaa karjaan huomattavasti enemmän kuin lehmä.

Jalostuksen voidaan ajatella tuottavan korkoa korolle. Kun valitaan oikeanlaisia vanhempia, rakennetaan karjan tulevaisuutta vankalle pohjalle. Eläimen perimä on pysyvä, ja huonoissakin olosuhteissa hyvän eläinaineksen avulla päästään huonoa ainesta parempiin tuloksiin. Hyvien eläinten vaikutus ei näy ainoastaan eläimen jälkeläisissä, vaan myös kaikissa näiden jälkeläisissä. Näin nyt valitut oikeanlaiset eläimet tuottavat tuloksia vielä useiden vuosienkin kuluttua.

Lisätietoja: Seppo.niskanen@faba.fi
puh. (09) 857 061